

ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลโดยผู้ประนีประนอม: กรณีศึกษาในศาลจังหวัดเกาะสมุย
Problems of Mediation of Disputes in Court by Conciliators: A Case Study
of Koh Samui Provincial Court

ชนิษฐา เห่งยมไพศาล 1* และสิทธิกร ศักดิ์แสง 2

Khanitha Ngiampaisan 1* and Sittikorn Saksang 2

1 หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพัฒนาระบบการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
k0935786386k@gmail.com

2 รองศาสตราจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาวิทยาลัราชภัฏสุราษฎร์ธานี

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งในศาล 2) ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่มีผลต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม : กรณีศึกษาในศาลจังหวัดเกาะสมุย และ 3) หาแนวทางในการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอมในศาลจังหวัดเกาะสมุย

การศึกษานี้ได้ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาและการวิเคราะห์เอกสารทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและจากการสังเกต ผลการศึกษาพบว่า สิ่งที่มีปัญหาในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือกฎหมายบางข้อไม่สนับสนุนการไกล่เกลี่ยในศาลอย่างเต็มที่ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยังมีปัญหาข้อกฎหมายที่ควรปรับปรุงแก้ไข จำนวนทุนทรัพย์ที่ต้องไกล่เกลี่ยสูงมักไกล่เกลี่ยได้ยาก คู่พิพาทไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่ทราบวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงไม่ให้ความยอมรับและความร่วมมือในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเท่าที่ควร ชาวต่างชาติมักจะระแวงไม่ไว้วางใจและไม่มี ความเข้าใจในกระบวนการยุติธรรมของไทยและมีปัญหาเรื่องภาษาที่ทำให้การเจรจาไกล่เกลี่ยเป็นไปได้ด้วยความ ลำบากและใช้เวลานาน บทบาทของทนายความที่ให้น้ำหนักไปในการว่าความมากกว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ผู้ ประนีประนอมยังขาดคุณลักษณะบางประการที่ส่งเสริมการไกล่เกลี่ยให้มีประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ ควรแก้ไขข้อกำหนดศาลฎีกากับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลให้สนับสนุนการไกล่ เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลโดยผู้ประนีประนอม ควรตั้งผู้ประนีประนอมเป็นคณะในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีทุน ทรัพย์สูง ควรส่งเสริมให้ทนายความสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล ควรมีล่ามที่เชี่ยวชาญในการแปลภาษา ที่เกี่ยวกับศัพท์ทางกฎหมาย และควรส่งเสริมให้ผู้ประนีประนอมในศาลได้พัฒนาศักยภาพอย่างสม่ำเสมอ เพื่อการ พัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลโดยผู้ประนีประนอม

Abstract

This study aims to: Examine the concepts, theories, and laws related to mediation in civil disputes within the court system. Analyze issues affecting court-mediated dispute resolution by mediators, focusing on a case study in Koh Samui Provincial Court. Propose approaches to improve court-mediated dispute resolution by mediators in Koh Samui Provincial Court.

This study employed a qualitative research approach, focusing on the examination and analysis of legal documents related to dispute mediation, as well as observations. The findings revealed several issues in court mediation: Certain legal provisions do not fully support court mediation, leading to unresolved legal obstacles that require reform. High-value disputes are often more challenging to mediate successfully. Disputing parties lack knowledge and understanding of the mediation process, its objectives, and its benefits, resulting in insufficient acceptance and cooperation. Foreign parties often distrust and misunderstand the Thai justice system, face language barriers, and find negotiations difficult and time-consuming. Lawyers tend to prioritize litigation over mediation. Mediators lack certain attributes that could enhance the effectiveness of mediation processes.

Recommendations: Amend Supreme Court regulations to better support court-mediated dispute resolution by mediators. Establish a panel of mediators for high-value disputes. Encourage lawyers to promote court-mediated dispute resolution. Provide skilled interpreters with expertise in legal terminology. Consistently support capacity-building for court mediators to enhance the effectiveness of court-mediated dispute resolution.

บทนำ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีจุดเริ่มต้นมาจากความขัดแย้ง² ความขัดแย้งเป็นปัญหาระหว่างคนตั้งแต่สองคนขึ้นไปตั้งแต่สังคมขนาดเล็กไปจนถึงสังคมขนาดใหญ่ สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมขนาดใหญ่ย่อมมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้นมากมายตามมา การแก้ไขข้อขัดแย้งของคนในสังคมก็ต้องใช้กติกากฎระเบียบหรือกฎหมายเข้ามาแก้ไข ซึ่งการแก้ไขข้อขัดแย้งของคนในสังคมคือกระบวนการยุติธรรม ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องรวดเร็ว ประหยัด ถูกต้อง เป็นธรรม ประชาชนสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและอย่างเท่าเทียมกัน แต่ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมเป็นปัญหาหลักอย่างหนึ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำและการขาดโอกาสที่ดีในชีวิตของคนในสังคมจำนวนมาก เพราะความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมเปรียบเสมือนการไม่รับความยุติธรรมนั่นเอง

จากสถิติของรายงานสถิติคดีในภาพรวมและจากสรุปผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักรโดยส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ สำนักงานศาลยุติธรรม ประจำเดือนมกราคม 2566 จำนวนคดีในเดือนมกราคม ปี 2566 คดีในศาลชั้นต้นทั่วประเทศทั้งสิ้นมีจำนวน 381,229 คดี พิพากษาแล้วเสร็จจำนวน 128,791 คดีคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่สำเร็จเพียง 33.78 เปอร์เซ็นต์เท่านั้น โดยมีคดีค้างอยู่ระหว่างพิจารณาจำนวน 252,438 คดี คดีคิดเป็นเปอร์เซ็นต์ที่ไม่สำเร็จถึง 62.22 เปอร์เซ็นต์³ ทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาความล่าช้าในกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่ช่วยแบ่งเบาภาระกระบวนการยุติธรรมสายหลัก โดยสามารถเบี่ยงเบนคดีและช่วยลดปริมาณคดีเพื่อแก้ปัญหาความล่าช้าลงได้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นที่ศาลจังหวัดเกาะสมุยนั้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมมีความสำเร็จที่ไม่มากนักเนื่องจากการไกล่เกลี่ยมักจะเป็นกรณีข้อพิพาทที่ยุ่งยากคือ มีทุนทรัพย์สูง คู่พิพาทที่เป็นชาวต่างชาติ ทำให้มีข้อจำกัดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มากกว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ไม่ยุ่งยากและทุนทรัพย์ไม่สูง จากสถิติตามแบบรายงานผลการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาล ศาลจังหวัดเกาะสมุย ประจำปี พ.ศ. 2563⁴ มีจำนวนคดีแพ่งเข้าสู่ศาลทั้งสิ้น 403 คดี คดีคดีไกล่เกลี่ยสำเร็จ 16 คดี ปี พ.ศ. 2564 มีจำนวนคดีแพ่งเข้าสู่ศาลทั้งสิ้น 464 คดี คดีเข้าสู่ระบบไกล่เกลี่ย 30 คดี ปี พ.ศ. 2565 มีจำนวนคดีแพ่งเข้าสู่ศาลทั้งสิ้น 443 คดี คดีคดีไกล่เกลี่ยสำเร็จ 21 คดี และปี พ.ศ. 2566 ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ถึงวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2567 มีคดีเข้าสู่การไกล่เกลี่ยทั้งสิ้น 53 คดี สำเร็จ 23 คดี ไม่สำเร็จ 30 คดี แสดงให้เห็นถึงสภาพปัญหาการไกล่เกลี่ยที่ไม่สำเร็จมีจำนวนมากกว่าที่ไกล่เกลี่ยสำเร็จอย่างชัดเจน

² แนวคิดพื้นฐานการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี สถาบันพระปกเกล้า ,

<https://kpi.ac.th/uploads/pdf/PzUnTVYnUrIZ2i0aLVkHTc1ic4I0uTkEs8IbNiRo.pdf> ,สืบค้นเมื่อวันที่ 19 ต.ค. 2567

³ รายงานสถิติคดีในภาพรวมและสรุปผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2566 <https://shorturl.moj.go.th/5yl71> ,สืบค้นวันที่ 7 ตุลาคม

⁴ สถิติตามแบบรายงานผลการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทในศาล ศาลจังหวัดเกาะสมุย ประจำปี พ.ศ. 2563-2566

จากปัญหาดังกล่าวอาจเกิดจากปัญหาในทางกฎหมายคือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 20 ทวิและข้อกำหนดประธานศาลฎีกา พ.ศ.2554 ที่ให้อำนาจศาลเมื่อศาลเห็นสมควรหรือเมื่อคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอเพื่อประโยชน์ในการไกล่เกลี่ย แต่จากข้อกำหนดตามกฎหมายเหล่านี้ อาจจะไม่มีความบกพร่องในตัว เช่นความซับซ้อนของข้อกฎหมายหรือความล่าช้าในการปฏิบัติได้จริง คู่ความไม่มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการไกล่เกลี่ยและไม่พร้อมที่จะให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทนายความไม่เข้าใจบริบทของการไกล่เกลี่ยและไม่ให้ความร่วมมือ ผู้ประนีประนอมขาดความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ดังนั้นการศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุยโดยผู้ประนีประนอมสำเร็จได้น้อย ผู้ศึกษาจึงสนใจจะทำการศึกษาในระดับปฏิบัติการโดยมุ่งเน้นไปที่การศึกษาที่เกี่ยวกับการประนีประนอมในศาลโดยผู้ประนีประนอมว่ามีปัญหาทางกฎหมายและมีปัญหาอื่น ๆ อย่างไรบ้างที่จะทำให้การไกล่เกลี่ยในศาลโดยผู้ประนีประนอมในศาลกรณีศึกษาศาลจังหวัดเกาะสมุยประสบความสำเร็จได้น้อย และมีแนวทางพัฒนาการไกล่เกลี่ยในศาลจังหวัดเกาะสมุยโดยผู้ประนีประนอมอย่างไร เพื่อให้การไกล่เกลี่ยสำเร็จเพิ่มมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งในศาล
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาที่มีผลต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม: กรณีศึกษาในศาลจังหวัดเกาะสมุยให้ประสบความสำเร็จ
3. เพื่อหาแนวทางในการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอมในศาลจังหวัดเกาะสมุยให้สำเร็จมากขึ้น

ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษารื่องปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลโดยผู้ประนีประนอม : กรณีศึกษาในศาลจังหวัดเกาะสมุย โดยศึกษารวบรวมและวิเคราะห์เกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมีทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) ทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยง(Connectionism) การเจรจาต่อรองและการไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง (Art of Negotiation and Mediation) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง20ทวิและข้อกำหนดประธานศาลฎีกา พ.ศ.2554 และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยในศาลได้แก่นโยบายของศาล คู่ความ ทนายความ และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยการขอความเห็นจากกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ศาลในศูนย์ไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมและคู่ความและทนายความ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพปัญหาจริงมากขึ้น โดยการศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งโดยผู้ประนีประนอมในศาลกรณีที่มีการฟ้องคดีกันแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ทวิและตามข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2554

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ปัญหาการศึกษา

ปัญหาที่มีผลต่อการไหลเวียนข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอมกรณีศึกษาศาล

จังหวัดเกาะสมุย คือ

1. ข้อกำหนดศาลฎีกา
2. ทุนทรัพย์
3. คู่ความ
4. ทนายความ
5. คุณลักษณะของผู้ของผู้ประนีประนอม

แนวคิดที่
รองรับ

1.แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการไหลเวียนข้อพิพาทโดยศาล

- 1) ทฤษฎีความขัดแย้ง
  - 2) ทฤษฎีการเจรจาต่อรอง
  - 3) ทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยง
2. การไหลเวียนในต่างประเทศ
3. กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

- 1)ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา20ทวี
- 2)ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2554

แบบการศึกษา

1. ทำให้ทราบถึงปัญหาการไหลเวียนข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมในศาลจังหวัดสมุย

2. ได้แนวทางในการแก้ปัญหาและพัฒนาการไหลเวียนข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุยโดยผู้ประนีประนอม

ประโยชน์ที่
ได้รับ

ทราบถึงปัญหาของการไหลเวียนข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมในศาลจังหวัดเกาะสมุย ดังนี้

1. ปัญหาด้านกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการไหลเวียนในศาลโดยผู้ประนีประนอม
2. ปัญหาเรื่องจำนวนทุนทรัพย์ที่ต้องไหลเวียนสูง
3. คู่พาทขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการไหลเวียนศาล
4. ทนายความไม่สนับสนุนการไหลเวียนในศาล
5. คุณลักษณะของผู้ประนีประนอม

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา

สมมุติฐานการศึกษา

ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม: กรณีศึกษาในศาลจังหวัดเกาะสมุย ควรจะต้องพัฒนากฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เอื้อและสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้มากขึ้น คู่ความ ควรมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการไกล่เกลี่ยในศาล ทนายให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ยในศาล และผู้ประนีประนอมผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยและขึ้นทะเบียนแล้วและควรมีความรู้ด้านกฎหมาย มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านและมากด้วยประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงแนวคิดทฤษฎีและกฎหมายที่เกี่ยวข้องที่มีผลต่อการดำเนินการไกล่เกลี่ยกับข้อพิพาททางแพ่งในศาล
2. ทราบถึงปัญหาที่มีผลต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม: กรณีศึกษาในศาลจังหวัดเกาะสมุยให้ประสบความสำเร็จ
3. ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอมในศาลจังหวัดเกาะสมุยให้สำเร็จมากขึ้น

ผลการศึกษา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเป็นสิ่งที่สำคัญและเป็นประโยชน์ทั้งต่อภาครัฐ ภาคประชาชนและต่อสังคม กล่าวคือในภาครัฐการไกล่เกลี่ยในชั้นศาลที่ประสบผลสำเร็จก็จะทำให้เป็นการลดปริมาณคดีในศาล ทำให้สามารถลดกำลังเจ้าหน้าที่และลดงบประมาณของรัฐลงได้ ในภาคประชาชนก็จะได้รับประโยชน์คือลดความขัดแย้งได้อย่างรวดเร็วทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายลดความวิตกกังวลและมีผลดีต่อจิตใจ ส่วนประโยชน์ทางสังคมคือการไกล่เกลี่ยเป็นการพูดคุยเจรจากันโดยให้คู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่ายได้รับความพึงพอใจโดยไม่มีการตัดสินว่าฝ่ายใดถูกฝ่ายใดผิดเป็นการเจรจาที่ทำให้คู่ขัดแย้งได้รับประโยชน์ร่วมกันแบบ win-win เกิดความพึงพอใจกันทั้งสองฝ่าย ทำให้สังคมเกิดความสงบสุข และในปัจจุบันการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุยมีทั้งการไกล่เกลี่ยก่อนฟ้องและการไกล่เกลี่ยระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งเป็นนโยบายที่ดีของของประธานศาลฎีกาคคนที่ 49 ได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2566⁵ ที่มุ่งส่งเสริมการไกล่เกลี่ยในศาลเพื่อมุ่งลดปริมาณคดีในศาลและมุ่งช่วยเหลือให้ประชาชนได้รับประโยชน์จากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้มากที่สุด ซึ่งศาลจังหวัดเกาะสมุยได้เร่งพัฒนาการไกล่เกลี่ยทั้งการไกล่เกลี่ย

⁵คำสั่งประธานศาลฎีกาคคนที่ 49 ได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2566

ก่อนฟ้องและการไกล่เกลี่ยระหว่างการพิจารณาคดีให้มีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จให้มากขึ้น โดยให้การสนับสนุนการไกล่เกลี่ยทุกรูปแบบทั้งในเชิงรับและเชิงรุก เช่นการเปิดให้ประชาชนกลุ่มต่างๆในอำเภอเกาะสมุย เกาะพะงัน และเกาะเต่า ศึกษาดูงานเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ศาลจังหวัดเกาะสมุย⁶ และศาลจังหวัดเกาะสมุย ออกไปประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับประชาชน เช่นกลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มนักเรียน นักศึกษา เป็นต้น แต่ปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุยยังมีประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ และสรุปผลได้ คือปัญหาด้านกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยในศาล จำนวนทุนทรัพย์ที่ต้องไกล่เกลี่ยที่สูง คู่ความขาดความรู้ความเข้าใจและไม่ยอมรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท หน่วยงานไม่ให้ความสำคัญการไกล่เกลี่ย คุณลักษณะของผู้ประนีประนอมยังไม่ครบถ้วน

ปัญหาด้านกฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยในศาลจังหวัดเกาะสมุยโดยผู้ประนีประนอม

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 ทวิ⁷ ทำให้เกิดข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554 ที่เปิดโอกาสให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมในศาล ทำให้เกิดผลดีในการระบวนการยุติธรรมคือช่วยลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ศาลได้ ทำให้คู่ความได้รับความสะดวก รวดเร็ว เสียค่าใช้จ่ายน้อย และรักษาความสัมพันธ์ของคู่พิพาทไว้ได้ แต่จากข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554และนโยบายศาลบางอย่างที่ไม่เอื้อต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมในศาล และมีแนวทางแก้ไข ดังนี้

1.1 ปัญหาด้านข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554 ที่มีผลต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุยโดยผู้ประนีประนอม

ปัญหาด้านข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554⁸ ที่มีผลต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลศาลจังหวัดเกาะสมุยโดยผู้ประนีประนอม มีดังนี้

1. การสมัครใจในการไกล่เกลี่ย ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554 ข้อ 6 ระบุว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องเป็นการสมัครใจของคู่ความทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ หากฝ่ายใดไม่ยินยอม การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งอาจทำให้กระบวนการไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จหากมีฝ่ายใดไม่ให้ความร่วมมือ หรือใช้การไกล่เกลี่ยเป็นกลยุทธ์ในการถ่วงเวลา โดยไม่มุ่งหวังผลสำเร็จของการเจรจา

⁶ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ศาลจังหวัดเกาะสมุย <https://smc.coj.go.th/th/page/item/index/id/1> ,สืบค้นเมื่อวันที่ 2 พ.ย. 2567

⁷ มาตรา 20 ทวิ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

⁸ ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.2554

2. นโยบายศาลเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุยไม่ได้กำหนดข้อปฏิบัติให้ชัดเจนเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอม

1.2 แนวทางแก้ไขและพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุยโดยผู้ประนีประนอม

ควรปรับปรุง ข้อกำหนดนี้ ให้มีการกำหนดเงื่อนไขพิเศษหรือแรงจูงใจในการยอมเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยหรือกำหนดบทลงโทษทางกฎหมายบางประการในกรณีที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแสดงเจตนาไม่สุจริตหรือไม่ให้ความร่วมมือในการเจรจา เช่น การออกคำสั่งของศาลเพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยดำเนินไปได้ตามวัตถุประสงค์ และควรกำหนดขั้นตอนและวิธีการดำเนินการในศาลให้สนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมอย่างเต็มที่ เช่นกรณีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมไม่ได้กำหนดขั้นตอนเป็นลำดับที่ชัดเจนเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททำให้ผู้ประนีประนอมแต่ละคนมีขั้นตอนในการปฏิบัติที่ไม่เหมือนกันซึ่งทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมขาดประสิทธิภาพได้

ปัญหาและแนวทางจำนวนทุนทรัพย์สูงที่ต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุย

ปัญหาจำนวนทุนทรัพย์สูงที่ต้องเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลจังหวัดเกาะสมุยโดยผู้ประนีประนอมเพียงคนเดียว เป็นปัญหาที่น่ากังวล เนื่องจากคดีที่มีทุนทรัพย์ที่สูงมักมีความซับซ้อน และต้องการการพิจารณาที่ละเอียดรอบคอบและเป็นธรรมและมีแนวทางแก้ไข ดังนี้

1.1 ปัญหาเรื่องจำนวนทุนทรัพย์ที่ต้องไกล่เกลี่ยที่สูง

จำนวนทุนทรัพย์ที่ต้องไกล่เกลี่ยเป็นข้อขัดแย้งที่ต่างฝ่ายต่างต้องการให้เป็นไปตามความต้องการของตนเอง ชัดขวางไม่ให้อีกฝ่ายได้ตามที่เขาต้องการซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการต่อรอง⁹ โดยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 20 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลไม่ได้กำหนดจำนวนทุนทรัพย์ทำให้สามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้โดยไม่จำกัดจำนวนทุนทรัพย์ในคดีแพ่ง ซึ่งหากเป็นคดีที่ทุนทรัพย์ไม่สูงโดยไม่เกิน 5 ล้านบาทจะเป็นข้อขัดแย้งที่ไม่มีความซับซ้อนมากนักคู่ความสามารถเจรจาต่อรองและตกลงกันได้โดยมีผู้ประนีประนอมคอยเป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยซึ่งทำให้ประสบความสำเร็จได้โดยไม่ยากนัก แต่หากคดีที่มีทุนทรัพย์สูงเกิน 5 ล้านบาทจะไกล่เกลี่ยให้สำเร็จได้ยากขึ้น และโดยเฉพาะคดีที่ทุนทรัพย์สูงมากๆเช่น 50-100 ล้านบาทขึ้นไปส่วนมากคู่พิพาทจะไม่ยอมไกล่เกลี่ยเลยเพราะกรณีทุนทรัพย์สูงมักจะเป็นข้อขัดแย้งที่มีความซับซ้อน ต้องใช้ข้อมูลเข้ามา

⁹นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 187/2546, 2546)

เกี่ยวข้อง ทำให้ยากแก่การเจรจาต่อรองกันเอง ต่างฝ่ายต่างไม่ยินยอมและไม่ให้ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ต้องการคำตัดสินของศาลมากกว่าการเจรจาไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอม

1.2 แนวทางแก้ไขและพัฒนากลไกการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม

เรื่องปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลที่ทนายสงฆ์สูงมีดังนี้

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเกี่ยวกับทนายสงฆ์โดยใช้หลักการเจรจาต่อรอง¹⁰(Negotiation) ตามทฤษฎีความขัดแย้งและความสัมพันธ์เชื่อมโยงโดยนำขั้นตอนการเจรจาต่อรองตามหลักสากลมาใช้ตั้งแต่การเตรียมตัวโดยต้องมีการสำรวจเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในการเจรจาต่อรอง คาดเดาความต้องการของอีกฝ่าย กำหนดจุดสูงสุดต่ำสุดที่ยอมรับกันได้ เจรจาต่อรองด้วยความเป็นกันเองยอมลดหย่อนผ่อนปรนต่อกัน โดยใช้เทคนิคการเจรจาต่อรองต่างๆแล้วปิดการเจรจาต่อรองโดยการสรุปประเด็นสำคัญที่ได้ตกลงกันได้ ทำสัญญาประนีประนอมอย่างเป็นทางการและให้ทั้งสองฝ่ายลงนามในข้อตกลงและอาจขอให้ศาลพิพากษาตามยอมให้ด้วยเพื่อให้สัญญานั้นมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย

2. การตั้งผู้ประนีประนอมเป็นคณะตามความจำเป็นตามแบบการตั้งองค์คณะของผู้พิพากษา¹¹ เพราะคดีที่มีทนายสงฆ์สูงหากผู้ประนีประนอมคนเดียวอาจจะไม่เพียงพอทั้งในด้านความสามารถ ความรอบคอบและการตัดสินใจ หากมีการไกล่เกลี่ยโดยคณะผู้ประนีประนอมก็ทำให้เกิดกระบวนการทำงานที่เป็นระบบมากขึ้น มีการระดมสมอง มีการร่วมกันคิดวิเคราะห์ ทำให้เกิดความแม่นยำ ความน่าเชื่อถือมากขึ้น ก็จะเป็นหนทางให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีที่ทนายสงฆ์สูงประสบความสำเร็จได้มากขึ้น

ปัญหาคู่พิพาทหรือคู่ความ

ปัญหาคู่พิพาทหรือคู่ความนับว่าเป็นปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลที่อีกปัญหาหนึ่งซึ่งแบ่งเป็นกรณีต่างๆดังนี้

1.1 คู่พิพาทหรือคู่ความขาดความรู้ความเข้าใจและการยอมรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อพิจารณาศึกษาถึงคู่พิพาทหรือคู่ความขาดความรู้ความเข้าใจและการยอมรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพบว่ามีปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้

¹⁰ นโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีตามคำสั่งสำนักนายกรัฐมนตรีที่ 187/2546, 2546)

¹¹ มาตรา 24,มาตรา 25 หมวด ๓ องค์คณะผู้พิพากษา พระธรรมนูญศาลยุติธรรม

1.1.1 ปัญหาคู่พิพาทหรือคู่ความขาดความรู้ความเข้าใจและการยอมรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

พิพาท

การที่คู่พิพาทหรือคู่ความมีความรู้ความเข้าใจและยอมรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น การจัดการความขัดแย้งโดยการใช้ผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางผู้ประนีประนอม หรือ ผู้ไกล่เกลี่ย ในอดีตมักใช้ “**ผู้หลักผู้ใหญ่**” ที่คู่กรณีเคารพนับถือ และ เกรงใจ มาช่วยไกล่เกลี่ยส่งผลต่อปฏิกิริยาของคู่ขัดแย้ง ให้เป็นไปในทางบวกเพราะความนับถือเกรงใจและไว้วางใจ แต่ในปัจจุบันรูปแบบทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมแบบชนบทเป็นสังคมเมือง ดังนั้นคนกลางหรือผู้ประนีประนอมต้องมีบุคลิกที่ดีมีความน่าเชื่อถือ สร้างความมั่นใจให้คู่กรณี ไม่มีส่วนได้เสีย ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ และต้องเป็นคนที่มีศิลปะในการพูดและการฟัง เป็นกลาง ไม่เข้าข้างฝ่ายใด

ตามทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งและทฤษฎีการเจรจา มีขั้นตอนและวิธีการในการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งโดยเริ่มต้นจากการอธิบายให้คู่พิพาทเข้าใจว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการเปิดโอกาสให้ทั้งสองฝ่ายที่ขัดแย้งกันหาข้อตกลงร่วมกันโดยให้ทั้งสองฝ่ายหาทางเลือกร่วมกันโดยได้รับความพึงพอใจกันทั้งสองฝ่าย โดยมีผู้ประนีประนอมเป็นคนกลางทำหน้าที่ดำเนินการไกล่เกลี่ย ผู้ประนีประนอมไม่ใช่ผู้ตัดสินคดีแต่อาจช่วยเสนอและแนะนำหาทางออกให้ ส่วนการตัดสินใจเป็นของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายเอง และมีการกำหนดกติกาในการเจรจาว่าต้องเจรจากันด้วยความสุภาพสร้างสรรค์ให้เกียรติซึ่งกันและกัน เมื่อฝ่ายหนึ่งพูดให้อีกฝ่ายหนึ่งตั้งใจฟังและไม่พูดสอดแทรกไม่ทะเลาะกัน ไม่ใช้ความรุนแรงในการเจรจา ปัญหาการที่คู่พิพาทไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ไม่ทราบวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะทำให้เกิดอุปสรรคในการไกล่เกลี่ยคือ คู่พิพาทมักจะไม่ให้ความร่วมมือหรือไม่สนใจ¹²ในการไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอมเพราะเกิดความไม่เข้าใจ ไม่ไว้วางใจ กลัวว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรมและกลัวว่าคดีจะไม่สิ้นสุดบังคับกันไม่ได้

1.1.2 แนวทางแก้ไขและพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม

ควรกำหนดหลักเกณฑ์เป็นนโยบายของศาลให้ชัดเจนว่าก่อนการไกล่เกลี่ยทุกครั้งผู้ประนีประนอมต้องอธิบายถึงประโยชน์และกติกาของการไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาททราบ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดี สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองในห้องไกล่เกลี่ย เพื่อให้เกิดความไว้วางใจ ช่วยลดความกังวล ลดความกลัวว่าจะไม่ได้รับความยุติธรรม และผู้ประนีประนอมควรจะทำให้คู่พิพาทรู้สึกผ่อนคลายโดยพูดคุยสอบถามเรื่องราวต่างๆไป

¹²ประพาสรัตน์สุขดิษฐ์ “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งของศาลยุติธรรม: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและสิงคโปร์” การประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ 1 หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป / เปลี่ยนผ่าน/ ปฏิสังขรณ์” วันที่ 8 มิถุนายน 2561 โรงแรมแคนทารี ฮิลล์จังหวัดเชียงใหม่ จัดโดย คณะนิติศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ หน้า 330-343

ก่อนเพื่อเป็นการละลายพฤติกรรม เพื่อให้ลดความตึงเครียดของคู่พิพาทและทำให้คู่พิพาททั้งสองฝ่ายไว้วางใจการพูดคุยซึ่งกันและกัน และไว้วางใจผู้ประนีประนอม

1.2 คู่กรณีที่เป็นชาวต่างชาติ

เมื่อพิจารณาศึกษาถึงคู่กรณีที่เป็นชาวต่างชาติพบว่ามีปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้

12.1 ปัญหาคู่กรณีที่เป็นชาวต่างชาติ

ความแตกต่างของภาษา กฎหมาย และวัฒนธรรม ทำให้การไกล่เกลี่ยคู่กรณีที่เป็นชาวต่างชาติยากกว่าการไกล่เกลี่ยคู่กรณีที่เป็นคนไทย ความสำเร็จในการไกล่เกลี่ยก็จะน้อยตามไปด้วย โดยชาวต่างชาติมักจะระแวงไม่ไว้วางใจในกระบวนการยุติธรรมของไทยเป็นทุนอยู่แล้ว การไกล่เกลี่ยเป็นการพูดคุยที่ให้ร่มช่อมกัน แต่โดยบุคลิกลักษณะนิสัยชาวต่างชาติไม่เหมือนคนไทยที่ยอมรอมชอมให้แก่กัน สำหรับชาวต่างชาติความถูกต้องชัดเจนไม่ชอบประนีประนอม

1.2.2 แนวทางแก้ไขและพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม

ควรมีล่ามแปลที่มีความรู้และประสบการณ์การแปลในศาลเพราะจะทำให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันในด้านภาษา ควรอธิบายให้ชาวต่างชาติเข้าใจเรื่องการไกล่เกลี่ยและวัฒนธรรมการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่การประนีประนอมกันตามแบบวัฒนธรรมไทย บอกให้ทราบถึงประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทว่าประหยัดรวดเร็ว เป็นธรรม และสามารถรักษาความสัมพันธ์ไว้ได้

ปัญหาทางด้านทนายความ

ทนายความมักเป็นบุคคลที่เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยกับคู่ความหรือคู่พิพาทอยู่เสมอ แต่ยังมีปัญหาบางประการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและมีแนวทางแก้ไข ดังนี้

1.1 ปัญหาทางทนายความไม่ให้การสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมศาล

ทนายความเป็นบุคคลที่มักจะมาพร้อมกับคู่ความเสมอ ในคดีที่ทนายความให้ความร่วมมือในการไกล่เกลี่ยการไกล่เกลี่ยมีโอกาสสำเร็จได้มาก แต่หากทนายความไม่เห็นด้วยและไม่ให้ความร่วมมือก็จะทำให้เกิดความยากต่อการไกล่เกลี่ยเป็นอย่างมาก ตามความเป็นจริงที่ว่าทนายความเป็นอาชีพ ทนายความต้องว่าความมีรายได้จากการว่าความ เมื่อมาไกล่เกลี่ยบางทีก็อาจทำให้เกิดความไม่เข้าใจ ขัดกันในเรื่องการประกอบอาชีพและกระทบต่อรายได้ของทนายความ ในปัจจุบันในคดีแพ่งและคดีอาญาที่ยอมความได้และคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องคดีอาญาศาลมักจะส่งให้ไกล่เกลี่ยโดยผู้ประนีประนอมก่อนเสมอ หากทนายความมีความเข้าใจในส่วนนี้ ทนายความก็น่าจะวางแผนจัดการต่อคดีที่รับมาว่าความได้โดยไม่มีผลกระทบต่อรายได้

จากบทความเรื่องทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท : บทบาทในการสร้างสันติภาพ¹³ กล่าวถึงบทบาทของทนายความอีกมิติหนึ่งที่จะเข้าช่วยระงับข้อพิพาทด้วยการทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยบทบาทด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทถือเป็นบทบาทหนึ่งที่มีความสำคัญในฐานะของทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นเชื่อว่าทนายความจะสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นเพราะการได้รับความเชื่อถือว่าเป็นทนายความเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการแก้ปัญหาข้อพิพาท เป็นผู้ที่สามารถเข้าใจความขัดแย้งได้ดี และยังมีความเชี่ยวชาญในด้านข้อกฎหมายทำให้สามารถประเมินผลหรือคาดการณ์อนาคตทางคดีได้อีกด้วยเหตุผลแห่งคุณสมบัติของทนายความอันเป็นบุคคลที่มีเกียรติมีศักดิ์ศรีในสังคม และกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เป็นกระบวนการจัดการความขัดแย้งทางเลือกหนึ่งที่ทนายความสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการที่ทนายความเข้าไปมีบทบาทในเรื่องของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสม และสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ¹⁴ ซึ่งในปัจจุบันสภาพทนายความในพระบรมราชูปถัมภ์ได้สนับสนุนให้ทนายความไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอีกทางหนึ่งด้วย

1.2 แนวทางแก้ไขและพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม

ทนายความมิติใหม่ควรเข้าใจและสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อประโยชน์สูงสุดของลูกความของตน การสร้างการเรียนรู้ใหม่ให้ทนายความได้ทราบถึงผลดีและประโยชน์ของการไกล่เกลี่ย โดยทนายความวางแผนการทำงานโดยมีขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยเข้ามาในกระบวนการทำงาน ทนายความต้องอธิบายให้ลูกความทราบว่า การไกล่เกลี่ยมีประโยชน์มาก รวดเร็ว เป็นธรรมและบังคับได้เช่นเดียวกับการดำเนินคดี แต่การไกล่เกลี่ยข้อดีเพราะการที่คดีจบเร็วคู่ความไม่ต้องเสียเวลา ไม่ต้องรองรับกับความเครียดในการต่อสู้คดี โดยมีการวางแผนการคิดค่าทำคดีตั้งแต่ขั้นตอนการไกล่เกลี่ยไปจนถึงการพิจารณาคดีโดยที่ไม่กระทบต่อรายได้ในการทำงาน

ปัญหาความรู้ความสามารถคุณลักษณะและค่าตอบแทนของผู้ประนีประนอม

ความรู้ความสามารถคุณสมบัติและค่าตอบแทนของผู้ประนีประนอมเป็นสิ่งสำคัญในการที่จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประสบความสำเร็จโดยแบ่งเป็นพบว่ามีปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้

---

¹³ วิฑูล หนูยิ้มชัย “ทนายความผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: บทบาทในการสร้างสันติภาพ” วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 (กรกฎาคม, 2562) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หน้า 2176-2193

¹⁴ วิฑูล หนูยิ้มชัย เพิ่งอ้าง หน้า 2176-2193

1.1 ความรู้ความสามารถและคุณสมบัติของผู้ประนีประนอม

เมื่อพิจารณาถึงความรู้ความสามารถและคุณสมบัติของผู้ประนีประนอม นั้นมีปัญหาและแนวทางแก้ไข ดังนี้

1.1.1 ความรู้ความสามารถและคุณลักษณะของผู้ประนีประนอม

ผู้ประนีประนอมมีหน้าที่ในการกำหนดแนวทางของพฤติกรรมในการเจรจา ควบคุมการดำเนินการ กระบวนการไกล่เกลี่ยทำให้การเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้งดำเนินต่อไปได้ ส่งเสริมทัศนคติและความเข้าใจของคู่ขัดแย้งแต่ละฝ่ายที่มีต่อกันให้ดีขึ้น ส่งเสริมการเจรจาระหว่างคู่ขัดแย้งเพื่อให้ประเด็นที่พิพาทกันเกิดความกระจ่างทำความเข้าใจในความคิดของคู่ขัดแย้งเกี่ยวกับประเด็นที่พิพาท ข้อเท็จจริง จุดยืน ของคู่พิพาท ช่วยหาหนทางเลือกและข้อเสนออื่นๆ สร้างความคิดเห็นใหม่ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจหรือตกลงกันได้ ซึ่งการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประนีประนอมไม่ได้เหมือนกันไปทุกสถานการณ์ ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพของความขัดแย้งในแต่ละรายแตกต่างกัน ดังนั้น นอกจากหน้าที่ในการจูงใจให้เกิดการเจรจาพูดคุยแล้วผู้ประนีประนอมยังต้องมีความรู้ความสามารถหรือทักษะในการหาทางออกให้แก่คู่ความด้วยจึงอาจกล่าวโดยรวมถึงคุณสมบัติและหน้าที่ของผู้ประนีประนอมได้คือ ความเป็นผู้มีจิตใจเป็นกลาง รู้กฎหมาย มีความเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีความอดทน มีความสามารถในการรวบรวมความคิด มีทักษะในการติดต่อสื่อสาร มีทักษะในการเจรจา มีความสามารถในการฟัง มีความยืดหยุ่น ไม่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่มีอคติ ไม่บังคับให้คู่ความยอมรับตามใจตน มีความรู้ในเนื้อหาหรือสาขาที่พิพาท มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเจรจาต่อรอง รู้จักวิธีแก้ปัญหา ตลอดจนมีความกระตือรือร้นที่จะแสดงบทบาทของการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย มีใจรักงานไกล่เกลี่ยอย่างแท้จริง¹⁵

ตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2554 การแต่งตั้งผู้ประนีประนอม ในกรณีที่ต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยผู้รับผิดชอบราชการศาลหรือองค์คณะผู้พิพากษาอาจแต่งตั้งผู้ประนีประนอมเพื่อช่วยเหลือศาลในการไกล่เกลี่ยคดีเรื่องใดเรื่องหนึ่งก็ได้โดย โดยผู้ประนีประนอมต้องมีคุณสมบัติสำคัญดังนี้

มีอายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี บริบูรณ์ สำเร็จการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและมีประสบการณ์ในการทำงานมาไม่น้อยกว่า 5 ปีหรือเป็นผู้มีประสบการณ์ในการทำงานสาขาต่าง ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่การไกล่เกลี่ยไม่น้อยกว่า 10 ปี ผ่านการอบรมหลักสูตรเทคนิคหรือวิธีการไกล่เกลี่ยที่สำนักงานศาลยุติธรรมจัดหรือรับรองมีประสบการณ์ปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ยในศาลหรือในสำนักกระับข้อพิพาทสำนักงานศาลยุติธรรมไม่น้อยกว่า 10 คดี มีความพร้อมที่จะอุทิศเวลาปฏิบัติหน้าที่ ไม่เป็นผู้มีความประพฤติเสื่อมเสียหรือบกพร่องในศีลธรรมอันดี ไม่

¹⁵ นัดดา โชคบุญธิยานนท์ “แนวทางการพัฒนาผู้ประนีประนอมเพื่อเพิ่มศักยภาพในกระบวนการไกล่เกลี่ย” ศึกษารณิศาลจังหวัดพระโขนง” หลักสูตรผู้พิพากษาหัวหน้าศาล รุ่นที่ 17 ปี 2561

เป็นผู้ประกอบอาชีพหรือวิชาชีพหรือกระทำการใดอันอาจกระทบกระเทือนถึงการปฏิบัติหน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาลหรืออาจเสื่อมเสียถึงเกียรติศักดิ์แห่งสถาบันศาลยุติธรรม ไม่เป็นผู้มีหนี้สินส่วนตัว ไม่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ ไม่เป็นผู้เคยรับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ ไม่เป็นข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ไม่เป็นผู้พิพากษาสมทบ ซึ่งเป็นคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมที่เหมาะสมแล้ว¹⁶ แต่ระบบการปกครองและสังคมเกาะสมุยที่เปลี่ยนแปลงไปโดยอำเภอเกาะสมุยเป็นการปกครองแบบเทศบาลนคร ไม่มีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน วิถีชีวิตคนในสังคมอำเภอเกาะสมุยเปลี่ยนแปลงไปจากสังคมชนบทสู่สังคมเมือง คนในสังคมมีความหลากหลายมีทั้งคนพื้นถิ่น คนต่างถิ่นที่เข้ามาทำงานและยังชาวต่างชาติอีกด้วย ดังนั้นคุณสมบัติของผู้ประนีประนอมต้องเป็นแบบสากลมากขึ้น คือต้องมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในเรื่องการไกล่เกลี่ยที่สูง และยังคงเป็นผู้รอบรู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องภาษาวัฒนธรรมของผู้คนที่หลากหลายในสังคม และหากมีความรู้เรื่องกฎหมายด้วยก็จะทำให้มีความสามารถในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในอำเภอเกาะสมุยจึงมีความหลากหลาย มีทั้งเรื่องง่ายและเรื่องยาก หากเป็นข้อขัดแย้งที่ไม่ยุ่งยากก็จะไกล่เกลี่ยได้ง่ายประสบความสำเร็จสูง แต่หากเป็นภาคธุรกิจที่ทุนทรัพย์สูงๆหรือชาวต่างชาติที่มีความซับซ้อน การไกล่เกลี่ยก็จะยากและประสบความสำเร็จได้น้อย

1.1.2 แนวทางแก้ไขและพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม

ผู้ประนีประนอมถือว่าเป็นบุคคลสำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ต้องมีความพร้อมในทุกๆ ด้านทั้งบุคลิกภาพ¹⁷และความรู้ความสามารถ ผู้ประนีประนอมนอกจากต้องผ่านการอบรมตามหลักสูตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้วควรมีมาตรการที่ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ เช่นการอบรมเรื่องการพัฒนาบุคลิกภาพ การพูดต่อหน้าสาธารณะ ควรมีการอบรมเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยในศาลทุก 6 เดือน และควรมีความรู้เรื่องกฎหมายที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ประนีประนอมอาจจะต้องจบการศึกษาทางด้านกฎหมายหรือผ่านอบรมเรื่องกฎหมายและเปิดให้มีการอบรมกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งหากผู้ประนีประนอมจบการศึกษาด้านกฎหมายหรือเป็นนักกฎหมายที่มีความเชี่ยวชาญเช่นในประเทศเยอรมนีก็จะสร้างความน่าเชื่อถือในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้อย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้ขัดแย้งหรือทนายความก็จะให้ความไว้วางใจในตัวผู้ประนีประนอมมากขึ้น นอกจากนี้การได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารศาลโดยมีผู้พิพากษาประจำศูนย์เป็นที่ปรึกษา หัวหน้าศูนย์ประสานงานทุกฝ่ายให้

¹⁶ ข้อบังคับของประธานศาลฎีกา พ.ศ. 2554

¹⁷ เอี่ยม ศรีแสง ความเห็น อดีตผู้ประนีประนอมในศาลจังหวัดเกาะสมุยปัจจุบันเป็นผู้ไกล่เกลี่ยศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดเกาะสมุย

นิติกรช่วยดูสำนวนแนวทางการไกล่เกลี่ย หมายความว่าให้ความร่วมมือ ผู้ประนีประนอมทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและชี้ประโยชน์ของคู่พิพาท คู่พิพาทให้ความร่วมมือมาศาลก็จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมศาลจังหวัดเกาะสมุยประสบความสำเร็จได้ง่ายขึ้น

สิ่งที่สำคัญในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยผู้ประนีประนอมในศาลคือการปฏิบัติตามขั้นตอนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือมีการกล่าวเปิดของผู้ประนีประนอม (Opening Statement by Mediator) เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความเข้าใจในการประนีประนอม โดยเริ่มจากการชี้แจงบทบาทและหน้าที่ของผู้ประนีประนอม อธิบายถึงขั้นตอนการประนีประนอม การใช้การเจรจาและการแยกเจรจา อธิบายให้คู่พิพาททราบกติกาในการเจรจาว่าต้องเป็นไปอย่างสุภาพ สร้างสรรค์ ให้คู่เจรจายืนยันการมีอำนาจเข้าเจรจาในนามหรือแทนคู่พิพาท ให้ทุกฝ่ายรักษาความลับในการเจรจา รวมถึงการไม่นำข้อมูลใดในการประนีประนอมข้อพิพาทไปอ้างอิงใช้ในศาลหรือกับผู้ที่มีอำนาจในการตัดสินใจ การกล่าวเปิดของคู่พิพาทและการสรุปความ (Opening Statement by Disputed Parties) เป็นขั้นตอนที่จะให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายบอกเล่าและสรุปข้อเท็จจริงหรือความต้องการของฝ่ายตน ประเด็นการเจรจาควรเป็นประโยชน์สั้นๆ เน้นที่ความต้องการที่แท้จริง (Interest) ไม่เน้นที่จุดยืน (Position) โดยผู้ประนีประนอมต้องให้ความเป็นกลางในการสอบถามและในการหาความต้องการที่แท้จริง การสำรวจประเด็นปัญหา (Analysis Problems) ขั้นตอนนี้ทำให้พิพาททราบถึงปัญหาของแต่ละฝ่าย โดยมุ่งเน้นไปที่การสำรวจความต้องการที่แท้จริงหรือผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อให้การไกล่เกลี่ยสำเร็จ นำเสนอประโยชน์หรืออุปสรรคของแต่ละทางเลือกโดยใช้วิธีการระดมสมอง (Brainstorming) แล้วรวบรวมนำมาจัดระเบียบให้ตรงตามความต้องการร่วมกันของทั้งสองฝ่าย การประเมินข้อเสนอและต่อรอง (Assessment of Offers and Concessions) เป็นขั้นตอนที่เปิดให้คู่พิพาทได้เสนอและต่อรองกันและร่วมกันพิจารณาปัญหาและหาทางออกเพื่อปรับปรุงข้อเสนอและข้อต่อรองนั้นๆจนได้รับความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย โดยผู้ประนีประนอมต้องกระตุ้นให้คู่พิพาทยึดมั่นในการที่จะบรรลุข้อตกลงร่วมกัน ประเมินความเป็นไปได้ของทางเลือกตามมาตรฐาน หลักเกณฑ์ และกฎหมาย โดยพิจารณาบนความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาท (Interest – based Negotiation) ขั้นตอนสุดท้ายคือการสรุปข้อตกลงและปิดการประนีประนอม (Closing Statement by Mediator) ซึ่งการสรุปข้อตกลงและปิดการประนีประนอมข้อไม่ได้หมายความว่าคู่พิพาทจะตกลงกันได้ทุกกรณี แต่เพื่อยืนยันผลลัพธ์จากการประนีประนอมให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกัน และการนำข้อสรุปที่ได้มาจัดทำเป็นลายลักษณ์อักษรและให้คู่พิพาทลงนามรับรองเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามข้อตกลงต่อไป โดยขั้นตอนการสรุปข้อตกลงและปิดการประนีประนอมคือแถลงผลการประนีประนอมว่าบรรลุข้อตกลงทั้งหมด บางส่วน หรือไม่บรรลุข้อตกลงเลย การร่างสัญญาประนีประนอมที่กระชับ ชัดเจน และเป็นไปตามรูปแบบ และมีผู้ลงนามคือ มีคู่พิพาท ผู้ประนีประนอมข้อพิพาท และมีพยาน

1.2 ค่าตอบแทนของผู้ประนีประนอม

เมื่อพิจารณาถึงค่าตอบแทนของผู้ประนีประนอมพบว่ามีปัญหาและมีแนวทางแก้ไข ดังนี้

1.2.1 ปัญหาค่าตอบแทนของผู้ประนีประนอม

ผู้ประนีประนอมประจำศาลยุติธรรมของประเทศไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันนับว่าเป็นอาชีพที่เสียสละ เป็นอาสาสมัครไม่มุ่งเน้นเรื่องการรับค่าตอบแทน โดยเป็นบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่บุคลากรของศาล โดยหลักเกณฑ์และวิธีการจ่ายค่าป่วยการและค่าใช้จ่ายของผู้ประนีประนอม พ.ศ. 2556 ข้อ 6 ให้จ่ายค่าป่วยการแก่ผู้ประนีประนอมเป็นรายคดี คดีละ 1,000 บาท หรือหากเป็นคดียุ่งยากซับซ้อนและใช้เวลาในการไกล่เกลี่ยรวมกันมากกว่า 6 ชั่วโมง อัตราค่าป่วยการเกินกว่า 1,000 บาทได้แต่ต้องไม่เกิน 6,000 บาท และส่วนใหญ่ในทางปฏิบัติในศาลผู้ประนีประนอมมักจะมอบค่าตอบแทนที่ตนได้จากการไกล่เกลี่ยให้กับศาลไว้เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในศาล ในกรณีนี้มีผลทำให้การไกล่เกลี่ยเป็นไปแบบสำเร็จหรือไม่สำเร็จก็ได้เพราะไม่มีแรงจูงใจที่ดีคือค่าตอบแทนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ที่สำคัญทำให้การเข้ามาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในศาลไม่หลากหลาย บางคนที่มีความรู้ความสามารถแต่ไม่ได้รับค่าตอบแทนก็ไม่เข้ามาเป็นผู้ประนีประนอมในศาล ในขณะที่เมื่อเปรียบเทียบอาชีพผู้ประนีประนอมในประเทศไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกาแล้วจะเห็นว่ามี ความแตกต่างกันในเรื่องของค่าตอบแทนอย่างมาก คือผู้ประนีประนอมในศาลของไทยได้รับค่าป่วยการ คดีละ 1,000 บาทหรือไม่เกิน 6,000 บาท ในขณะที่ผู้ไกล่เกลี่ยวิชาชีพของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ค่าตอบแทนจากการไกล่เกลี่ยอัตราชั่วโมงละประมาณ 200 ถึง 375 ดอลลาร์ (ชั่วโมงละ 6,000-10,000บาท) ซึ่งเป็นค่าตอบแทนที่สูง ทำให้เป็นแรงจูงใจและเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้ประนีประนอมได้เป็นอย่างดี

1.2.2 แนวทางแก้ไขและพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอม

ควรพัฒนาเรื่องค่าตอบแทนของผู้ประนีประนอมในศาลยุติธรรมไทยให้เพิ่มขึ้น โดยตามปกติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลยุติธรรมไทยเป็นแบบให้เปล่าแก่คู่พิพาท หากพัฒนามาเป็นเก็บค่าธรรมเนียมการไกล่เกลี่ยในอัตราที่เหมาะสม ก็จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลเป็นที่น่าสนใจและมีคุณค่า มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และยังเป็นแรงจูงใจที่ดีสำหรับผู้ประนีประนอมในศาลในพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อให้เป็นนักประนีประนอมมืออาชีพที่มีความเชี่ยวชาญ¹⁸ ก็จะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลประสบความสำเร็จได้ดียิ่งขึ้น

โดยสรุป การแก้ไขปัญหาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นศาลโดยผู้ประนีประนอม : กรณีศึกษาในศาลจังหวัดเกาะสมุย รัฐต้องมีนโยบายและกฎหมายที่เอื้อต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลที่เพิ่มขึ้น ต้องประชาสัมพันธ์ให้

¹⁸ บทความของ อนุญาโตตุลาการและผู้ประนอม,เคล็ดลับผู้ประนอมข้อพิพาท: 7 ขั้นตอนที่จะช่วยให้การไกล่เกลี่ยสัมฤทธิ์ผล:
<https://thac.or.th/th/conciliation-tips-steps-successful-mediation/>, สืบค้นเมื่อวันที่ 9 ต.ค. 2567

ประชาชนทราบเข้าใจและเข้าถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล มีมาตรการให้ทนายความมีความร่วมมือในการแนะนำลูกความให้รู้จักและยอมรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล และโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ประนีประนอมในศาลต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่สูง รู้จักนำแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้ง ทฤษฎีการเจรจา ทฤษฎีการแข่งขัน และทฤษฎีความสัมพันธ์เชื่อมโยงมาปรับใช้ได้อย่างได้ผล ผู้ประนีประนอมในศาลควรมีความรู้ด้านกฎหมาย ควรมีข้อปฏิบัติในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดีและเป็นมาตรฐานเดียวกัน ควรได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมและควรส่งเสริมให้มีวิชาชีพผู้ประนีประนอมหรือผู้ไกล่เกลี่ยในประเทศไทย เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพของกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลโดยผู้ประนีประนอมให้ดียิ่งขึ้นซึ่งจะเป็นอีกทางหนึ่งที่เป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทย

บรรณานุกรม

- เกียรติศักดิ์ วัฒนศักดิ์. (2553). การเจรจาต่อรอง (Negotiation). exclusive journal ปีที่ 30 ฉบับที่ 3/2553, หน้า 74-79.
- เนตรนา รีสิริยากรนุรักษ์. (2559). การระงับข้อพิพาทเกี่ยวกับโดเมนเนมโดยการเจรจาไกล่เกลี่ยและการอนุญาโตตุลาการที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทย.
- โชติช่วง ทังวงศ์. (2555). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท. ใน สรวิศ ลิมปรั้งษ์, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล (หน้า 105-107).
- โชติช่วง ทังวงศ์. (ม.ป.ป.). การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท: ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.
- กันตินันท์ เดชจินดา. (2566). การจัดการความขัดแย้งและการเจรจาต่อรอง. เข้าถึงได้จาก https://elfit.ssu.ac.th/jitravadee_ro/pluginfile.php/29/block_htm
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2556). เจรจาไกล่เกลี่ยไม่เกลี้ยกล่อม. เข้าถึงได้จาก ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า: <http://wiki.kpi.ac.th>
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2557). การเจรจาแบบมุ่งเน้นความร่วมมือ (Integrative Negotiation) (ตอนที่ 1). เข้าถึงได้จาก ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า: <http://wiki.kpi.ac.th>
- ชลัท ประเทืองรัตน. (2557). การเจรจาแบบมุ่งเน้นความร่วมมือ (Integrative Negotiation) (ตอนที่ 2). เข้าถึงได้จาก ฐานข้อมูลการเมืองการปกครอง สถาบันพระปกเกล้า: <http://wiki.kpi.ac.th>

- ณรงค์ศักดิ์ อัจฉรานูวัฒน์และพระครูปลัดปัญญาจารย์วัฒน์. (2565). ใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วารสาร สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (Journal of MCU Peace Studies Vol.10 No.2) (หน้า 886-897).
- ณัฐนิชา กังสตาลทิพย์. (2564). ผู้นำกับการจัดการความขัดแย้งภายในองค์กร. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มจร. วิทยาเขตอีสาน ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม – เมษายน 2564, หน้า 39-49.
- นัดดา โชคบุญธิยานนท์. (2561). แนวทางการพัฒนาผู้ประกอบการเพื่อเพิ่มศักยภาพในกระบวนการใกล้เคียง.
- นายสุนทร ทิมจ้อย. (2564). การใกล้เคียงคดีแพ่งและคดีอาญา.
- ประภาพรรัตน์ สุขดิษฐ์. (2561). การใกล้เคียงข้อพิพาทในคดีแพ่งของศาลยุติธรรม: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและสิงคโปร์.
- ภัทรชรี หนูแพ. (2554). สาเหตุและการจัดการความขัดแย้งในการบริหารงานทั่วไปของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 2.
- มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2562). สรุปบทเรียน บทที่ 4 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม.
- มหาวิทยาลัยรังสิต, สุวรรณ วงษ์การค้า, องค์การบริหารส่วนต าบลบ้านพลับ อ าเภอบางประอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ธาณี วรภัทร์. (2562). การใกล้เคียงข้อพิพาทระดับท้องถิ่นราชอาณาจักรไทย: เปรียบเทียบสาธารณรัฐฟิลิปปินส์.
- วชิรวีชร งามละม่อม. (2558). ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory). เข้าถึงได้จาก Media Learning of Public Administration: <https://learningofpublic.blogspot.com/2015/09/conflict-theory.html>
- วนิดา อินทรอำนาจ. (2565). กฎหมายว่าด้วยการใกล้เคียงข้อพิพาท.
- วิบูล หนูยิ้มซ้าย. (2562). ทนายความผู้ทำหน้าที่ใกล้เคียงข้อพิพาท: บทบาทในการสร้างสันติภาพ. ใน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, วารสาร มหัจจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 5 (Journal of MCU Nakhondhat Vol.6 No.5).
- ศาลแขวงราชบุรี. (2561). หลักเกณฑ์และวิธีการแต่งตั้งผู้ประนีประนอมประจำศาล.
- ศาลจังหวัดเกาะสมุย. (2566). สถิติตามแบบรายงานผลการใกล้เคียงและประนอมข้อพิพาทในศาล ศาลจังหวัดเกาะสมุย ประจำปี พ.ศ. 2563-2566.

ศาลจังหวัดนครปฐม. (ม.ป.ป.). สารหน้ารู้.....การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา

ความแพ่ง มาตรา 20 ตริ. เข้าถึงได้จาก ศาลจังหวัดนครปฐม :

<https://nktc.coj.go.th/th/page/item/index/id/540>

ศาลฎีกา. (ม.ป.ป.). กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นฎีกาโดยศาลฎีกา. เข้าถึงได้จาก ศาลฎีกา:

<https://www.supremecourt.or.th>

ศาลฎีกา. (n.d.). การไกล่เกลี่ยคดีชั้นศาลฎีกา. Retrieved from ศาลฎีกา: <https://www.supremecourt.or.th>

ศาลอุทธรณ์ภาค ๔. (ม.ป.ป.). การไกล่เกลี่ยคดีชั้นอุทธรณ์.

ศุภกานต์ มังกรสุรกาลและลือชัย วงษ์ทอง. (2564). ประสิทธิผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในเขตพื้นที่จังหวัดชลบุรี.

ใน วารสารวิชาการ สถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิปีที่ 7 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2564 (หน้า 217-228).

สถาบันนิติธรรมมาลัย. (2567). ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง.

สถาบันนิติธรรมมาลัย. (2567). พระธรรมนูญศาลยุติธรรม.

สถาบันอนุญาโตตุลาการ. (2565). เคล็ดลับผู้ประนอมข้อพิพาท: 7 ขั้นตอนที่ช่วยให้การไกล่เกลี่ยสัมฤทธิ์ผล.

เข้าถึงได้จาก THAC: <https://thac.or.th/th/conciliation-tips-steps-successful-mediation/>

ส่วนระบบข้อมูลและสถิติ สำนักแผนงานและงบประมาณ. (2566). ผลการดำเนินงานด้านคดีของศาลยุติธรรม

ประจำเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566.

สำนักงานกฎหมายและวิชาการศาลยุติธรรม. (2554). ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกา ว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ.

2554.

สำนักนายกรัฐมนตรี. (2546). คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 187/2546 เรื่องนโยบายการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธี.

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์. (ม.ป.ป.). อนุญาโตตุลาการ. เข้าถึงได้จาก

สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ :

<https://www.sec.or.th/TH/Pages/ABOUTUS/ARBITRATION1.aspx>

สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า. (2566). แนวคิดพื้นฐานการจัดการความขัดแย้งด้วยสันติ

วิธี. สำนักนวัตกรรมเพื่อประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า.

สำนักส่งเสริมงานตุลาการ. (2477). พระราชบัญญัติ ให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง พ.ศ. 2477.

สำนักส่งเสริมงานตุลาการ. (2554). ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยการไกล่เกลี่ย พ.ศ. 2554.

สุทธิณี เอกฉันท. (2555). การเปรียบเทียบภาวะแข่งขันทางวิชาการในสังคมที่มีแรงจูงใจที่ต่างกันโดยใช้ทฤษฎีเกมส์.

อนัญญาโตตุลาการและผู้ประนอม. (2565). มารูจัก “ผู้ประนีประนอม” บุคคลสำคัญที่ยุติข้อพิพาทในศาล. เข้าถึงได้จาก THAC: <https://thac.or.th/th/get-know-conciliator-important-person-settles-disputes-court/>

อรนันท์ กลันทปุระ จักริณณ์ ทอดสูงเนิน. (2557). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน กรณีศึกษา ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบลโคกขาม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. ใน วารสารสังคมและมนุษยศาสตร์ ปีที่40 ฉบับที่ 1 (หน้า 98-113).

Cc knowledge base infinite learning. (2557). หลักสำคัญ 4 ประการ สำหรับจุดเริ่มต้นของนักเจรจาต่อรอง. เข้าถึงได้จาก Cc knowledge base infinite learning: <https://www.cc-knowledgebase.com>

Safesiri. (2561). BATNA คืออะไร? สำคัญอย่างไรกับการเจรจา. เข้าถึงได้จาก Greed is good news: <http://www.greedisgoodnews.com>

